

THE FEMALE CHARACTER IN *PLECAREA VLAȘINILOR* BY IOANA POSTELNICU

Iulia-Maria GIUREA

Asisstant Lecturer PhD Student
Constantin Brancusi University of Targu Jiu

ABSTRACT:

THE AIM OF THE FOLLOWING PAPER IS TO PRESENT THE MAIN FEMALE CHARACTERS OF IOANA POSTELNICU'S NOVEL *PLECAREA VLAȘINILOR* AND SOME OF THEIR MOST IMPORTANT ASPECTS. IN AN ARCHAIC WORLD DOMINATED BY STRONG, INDIVIDUALIZED MALE CHARACTERS, THE FEMININE PORTRAITS CREATED BY THE AUTHOR DESERVE TO BE TAKEN INTO ACCOUNT AND CAREFULLY ANALYZED . ALTHOUGH MOST OF THEM CANNOT BE DEFINED COMPLETELY WITHOUT THE MAN THEY DEPEND ON, THE AUTHOR SUCCEEDS IN CREATING UNIQUE TYPE OF WOMEN. ALL OF THEM LIVE THEIR PERSONAL DRAMAS PROJECTED ON THE GENERAL BACKGROUND OF A SOCIAL AND HISTORICAL CONFLICT.

KEY WORDS: FEMALE CHARACTERS, FEMININE PORTRAITS, FEMININE WRITING

După o îndelungată tăcere și un „exil” în afara lumii literare bucureștene, Ioana Postelnicu, autoarea romanelor *Bogdana* și *Bezna*, pășește într-un nou interval de creație pe care ea însăși îl numește *de aur*: „Numesc astfel cei patru ani în care am scris ultimul meu roman, *Plecarea Vlașinilor*. Ideea acestui roman istoric s-a iscat în timpul războiului, în perioada în care am fost dispersată în satul în care m-am născut”¹. Născută în Poiana Sibiului, chiar în satul Vlașini, scriitoarea alege, de data aceasta, drumul evocării trecutului înaintașilor săi surprinși într-un moment de fierbere al existenței lor. De altfel, se poate spune că „romanul reînvie, printr-o largă evocare cu caracter aproape monografic, evenimentele furtunoase, ciocnirile cumplite petrecute în viața satului acestuia de ciobani români, al cărui trecut istoric zbuciumat și dramatic se confundă, până la un anumit punct, cu trecutul întregului nostru popor, nevoit să lupte fără răgaz pentru apărarea drepturilor sale [...]”². Mărturia autoarei este edificatoare în acest sens. Ioana Postelnicu subliniază într-un interviu acordat lui Dorin Tudoran dimensiunea testamentară a romanului său publicat în 1964, socotindu-l „o pagină-document a neamului meu, un fragment de pătimire a neamului din care mă trag”³.

Critica de întâmpinare s-a dovedit a fi pozitivă în ceea ce privește noul roman care poartă semnătura Ioanei Postelnicu, acesta fiind considerat o reușită literară în domeniul romanului istoric: „Izbânda supemă a Ioanei Postelnicu rămâne, dincolo de toate, crearea

¹ Ileana Corbea, Nicolae Florescu, *Biografii posibile*, I, 1973 în A. Sasu, Mariana Vartic, *Romanul românesc în interviuri*, vol. II, Ed. Minerva, București, 1986, p.1109.

² Gh. Achiței, în *Lupta de clasă*, nr.11, noiembrie 1964.

³ Dorin Tudoran, *Biografia debuturilor*, Ed. Junimea, Iași, 1978, p.257.

universului pastoral, cu oamenii, obiceiurile, credințele și mișcările sufletești, cu lupta tuturor pentru păstrarea ființei proprii, așa cum a fost modelată din vremuri imemorabile”¹. Totuși, izbânda unui roman istoric a cărui acțiune se desfășoară într-un spațiu preponderent rural și se ocupă de probleme de existență ale țăranilor asupriți poate fi privită ca fiind o surpriză venită din partea unei autoare formată la cenaclul *Sburătorul*, sub atenta supraveghere a lui E. Lovinescu. Autoare care, de altfel, își obișnuise publicul cu romanele de fină analiză psihologică menite să sondeze teritoriile necunoscute ale sensibilităților personajelor sale. Ioana Postelnicu privește ca pe o evoluție a prozei sale această nouă scriere așezată de critici între marile reușite ale literaturii istorice: „Maturizată de o epocă în care s-a zidit un nou concept de viață, cu uneltele întrebuițate în *Bogdana* și *Bezna* și cu altele îmbogățite ca putere de evocare, de conducere a unei acțiuni epice obiective, deci cu un evantai larg deschis asupra lumii, am realizat romanul acesta pe care-l socotesc tot ceea ce am scris mai bun”². În această direcție autoarea părăsește calea scriiturii feminine pe care o practicase până la acel moment, îndreptându-se spre ceea ce Lovinescu numea trăsături literare specific masculine: obiectivitate și structura narativă consistentă. Astfel, ea confirmă intuiția celui care mizase pe talentul ei analitic văzând în acesta unul de natură larg epică.

Deși, așa cum s-a arătat, scriitoarea pornește pe un drum diferit față de tot ceea ce arătase până atunci, ea nu se dezice niciun moment de *uneltele* pe care le-a folosit cu atâta îndemânare în primele romane care i-au adus recunoașterea în arena literară a vremii: „față de subtila proză feminină de analiză practică de scriitoare în primul deceniu de creație, *Plecarea Vlașinilor* reprezintă un punct de radicală cotitură artistică, ce nu exclude totuși o anumită continuitate de adâncime”³. Chiar dacă în prim-plan se află conflictul de natură istorico-socială, în umbra acestuia se conturează treptat un al doilea conflict cu implicații psihologice profunde căci „literatura concepe, ce-i drept, o lume imaginară, creată prin corectarea celei reale, prin adaptarea la real conform experienței artistului, dar în această lume esențialul rămâne viața, o viață care pentru a lăsa impresia de trăit, se cere imediat raportată la prezența umană”⁴. Astfel, în centrul celui de-al doilea conflict sunt situate, cu măiestria tocului deloc străin de tenebrele psihicului omenesc, o galerie de personaje ce vădesc o extraordinară realizare artistică. Mai interesant este faptul că drumul lor nu este urmărit dintr-o unică perspectivă, autoarea oferind cititorului un adevărat joc de oglinzi paralele. Între aceste oglinzi respiră personajele Ioanei Postelnicu ducând o existență împovărată de realitatea zilelor lor. Dincolo de toate acestea, personajele sunt puse față în față cu evenimente ce cutremură din temelii viața comunității și, în același timp, viața individului din comunitate. Prin prisma acestora, prin modul în care ele reacționează în situațiile în care destinul îi aruncă, personajele încep să capete culoare și să se individualizeze treptat. În spatele tuturor, urmărindu-i de la distanță și stabilindu-le destinul, se află o scriitoare care prin tocmai construcția pe care o clădește se dovedește a fi nu numai o bună cunoscătoare a istoriei oamenilor și locurilor descrise ci, în primul rând, un bun arhitect al vieții omenești. Personajele sunt cu atât mai puternice cu cât ele reușesc să se desprindă din drama colectivității proiectată pe fundal. Într-adevăr, ele trăiesc odată cu cei mulți, suferă în același timp și la aceeași intensitate ororile asupririi străine, luptă pentru a-și păstra și proteja religia și rădăcinile, însă viața lor interioară este animată de dorințe și simțăminte diferite, de idealuri

¹ Dan Zamfirescu în Ioan Dănilă, *(Bio)grafia textului literar. Studiu de caz - Ioana Postelnicu*, „Petru Maior” University Press, 2010, p. 21.

² Ileana Corbea, Nicolae Florescu, *op.cit.*, p.1109.

³ Ion Pop (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. 3, Ed. Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000, p.343.

⁴ Hertha Perez, *Ipostaze ale personajului în roman*, Ed. Junimea, Iași, 1979, p.191.

și aspirații neașteptate care îi individualizează și îi separă definitiv de tot ceea ce presupune colectivitatea.

Dacă în primele două romane de analiză psihologică majoritatea personajelor care atrăgeau atenția erau femei surprinse în vâltoarea unor frământări tipic feminine, în *Plecarea Vlașinilor* scheletul conflictului și desfășurarea materialului epic scot la lumină două puternice personaje masculine: ciobanul Niculae Branga și greavul Alexa Banu. Conflictul dintre aceștia constituie, de fapt, esența întregului roman. Ca două trunchiuri separate ale căror ramuri se îmbină pe cerul unei colectivități aflate în impas, destinele celor doi bărbați sunt strâns legate unul de celălalt. Ambii, capi de familie, reprezintă două tipuri umane complet diferite. Dacă „toate însușirile și trăsăturile greavului sunt văzute la superlativ”¹ el putând fi considerat un soi de „Zeus din Olimpul Vlașin”², Niculae Branga reprezintă reușita cea mai mare a scriitoarei, personaj fără de care romanul și-ar fi pierdut din greutate: „Branga este un aliaj din Iuda și Mefisto. E piaza rea a obștii. «Oaia rătăcită» a vlašinelor are în literatura noastră strămoși iluștri: are ambiția de parvenire a lui Păturică, demonismul sămădăului, lăcomia și slăbiciunile lui Ghiță, dârzenia și încăpățânarea lui Ion”³.

În mod evident, așa cum s-a menționat anterior, la prima lectură atenția cititorului este inevitabil atrasă de cele două personaje masculine excelent creionate. Totuși, în umbra acestora sau mai bine spus în paralel cu cei doi, scriitoarea dezvoltă chipuri feminine demne de a fi luate în calcul. Salomia, Istina, Vuța sau Marina sunt personalitățile feminine care se conturează de-a lungul romanului, fiecare întruchipând o tipologie diferită.

Un aspect interesant al elementelor care alcătuiesc galeria de personaje feminine a romanului *Plecarea Vlașinilor* este faptul că figurile marcante amintite mai sus se subordonează celor două personaje masculine. Salomia, Istina și Vuța pot fi considerate femeile lui Branga, prima fiindu-i chiar fiică, în timp ce Marina este nora greavului Alexa. Mai mult decât atât, într-o măsură mai mare sau mai mică ele împrumută trăsăturile caracteristice capului familiei lor. Pasiunea, ambiția, dârzenia și instinctualitatea sunt doar câteva trăsături care circulă liber în grupul femeilor care gravitează în jurul lui Niculae. Marina, pe de altă parte, reprezintă un caz aparte profilul său fiind umbrat de faptul că bucuria maternității îi este, până la un punct, refuzată de soartă. Totuși, imaginea sa, departe de a fi la fel de tare ca a celorlalte femei, este reprezentativă pentru înțelepciunea specifică familiei greavului Alexa.

Încă din primul capitol, autoarea introduce cititorul în lumea locuită de personajele sale. Niculae Branga este tras la răspundere de obștea care îl are în frunte pe Alexa Banu. Ciobanii și femeile așteaptă să afle pedeapsa pe care Branga o va primi. Dincolo de toate acestea însă se remarcă o poveste complet diferită:

„Atunci s-a văzut o fetișoară pășind iute, înaintând spre adăpătoarea scobită într-un trunchi de copac. Mergea parcă trasă de ață...Branga s-a proptit în opinici, a săltat umerii și a iuțit privirile [...] Fetișoara forfecă iute din picioare, îndreptându-se spre pâlcul de păstori. Văzând-o, unul dintre ei a uitat de turmă. Fata s-a oprit înaintea lui, îmbujorată până sub marginea părului retezat scurt deasupra sprâncenelor. Feciorașul s-a desprins din loc, a făcut un pas spre dânsa...După ce s-au privit unul pe altul, parcă singuri ar fi fost acolo, păstorul a vârât degetele în buzunărașul șerparului și a scos o floare”⁴.

Fetișoara nu este nimeni alta decât fiica lui Branga, Salomia. *Feciorașul*, Ilarie, este fiului greavului Alexa. Astfel, pe fundalul unei dușmăni mornite între părinți, departe de

¹ Ionel Popa, *Epopeea Vlașinilor* în Revista Transilvania, nr. 10/2003.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ Ioana Postelnicu, *Plecarea Vlașinilor*, Ed. Tineretului, București, 1967, p. 17.

orgoliile și ambițiile acestora, se conturează o poveste de iubire lipsită de orice urmă de păcat. Între celelalte cupluri din obștea vlašinelor, Vuța și Branga, Istina și Branga, și chiar și Ieronim și Marina, cuplul Ilarie-Salomia este cu totul diferit. De altfel, acest lucru este evident și din modul în care autoarea alege să se raporteze la cei doi. Fetișoara și feciorașul apar neprihăniți în comparație cu celelalte personaje ale romanului. Istina, prezentă și ea încă din primul capitol, tânăra iubită a lui Branga, este o femeie în toată regula, dominată de insticte și dorințe carnale, la fel ca Vuța, soția de drept a lui Niculae:

„Că bine zici, a încuviințat tânăra rumenă la obraz, foindu-și, făloasă și nepăsătoare, crătințele...De bărbătoi îmi arde...Da' să știi că nu duc lipsă, a zis cu îndrăzneală, aplecându-se spre urechea femeii, vorbindu-i ferit și viclean...”¹.

Astfel, în acest peisaj animat de cupluri structural diferite, cei doi tineri nu au nicio șansă. Povestea lor de dragoste va avea un final tragic. Tatăl Salomiei își va duce la îndeplinire amenințarea de la începutul romanului, ucigându-l pe Ilarie. Martoră este chiar Salomia care, atunci când își vede alesul zăcând părăsit de viață și tatăl transformat în ucigașul iubirii sale, își pierde mințile. Însă până la acest dezondământ tragic al iubirii celor doi, Salomia poate fi urmărită în anumite ipostaze cheie menite să pună în lumină trăsăturile sale definitorii.

Fiica își moștenește tatăl. Ereditatea își spune cuvântul, iar acest lucru este semnalat nu doar o dată pe parcursul romanului. Bineînțeles trăsăturile comune ale celor doi au manifestări diferite. Branga visează mărire cu aceeași ardoare cu Salomia visează să devină nevasta lui Ilarie. Tatăl se luptă cu tâlharii care vor să îi răpească aurul cu aceeași încredințare și viclenie cu care fiica încearcă să își salveze onoarea amenințată de Ianek:

„Brațele o încercuiau tăindu-i puterea. Obrazul i-l simțea aproape de chip și gura gata s-o atingă. Spurcăciune...Dinții i-au strălucit mărunți și albi între buze, ca dinții unei sălbăticiuni. A mișcat gâtul și s-a rezeptat viclean, părând că se lasă...A prins între ei urechea cenderului ferestruindu-i sfârțul fără milă. Ianek a simțit fulgerându-l durerea...Brațele i-au slăbit o clipă mijlocul. Mănată de o putere tare, Salomia a alunecat dintre ele și în fulger a pierit, ieșind pe ușă”².

De altfel, Branga vede în Ianek, feldveberul, șansa pe care viața i-o oferă pentru a-și depăși condiția și nu ar face nimic pentru a periclita această relație. Însă pactul pe care îl face cu Ianek echivalează, în economia romanului, cu un pact cu diavolul. Dorința de a-și schimba statutul dezumanizează complet personajul, iar ticăloșia lui nu este niciun moment mai evidentă decât atunci când uită că, înainte de orice, îi este tată Salomiei și preferă să închidă ochii în fața nelegiurii cenderului când încearcă pentru a doua oară să îi batjocorească fiica. Atitudinea lui Branga ilustrează, pe de o parte, mutațiile conștiinței sale. Din altă perspectivă, autoarea atinge o zonă oarecum sensibilă. Este vorba aici și despre statutul femeii în societatea acelor zile. Salomia contează pentru Branga în măsura în care îi poate fi utilă în atingerea obiectivelor sale. Se poate spune că lăcomia și ambiția orbesc tatăl, reifică fiica și îl determină pe acesta să o privească mai degrabă ca pe o monedă de schimb decât ca pe o ființă umană înzestrată cu suflet și simțire. Ținând cont de aceste lucruri, nu trebuie pierdut din vedere faptul că Ioana Postelnicu plasează acțiunea romanului său în veacul al XVIII-lea și că „în istoria românilor femeile au avut până în secolul al XIX-lea un loc marginal, atunci când nu au fost cu totul ignorate [...] ele au trăit în umbra bărbaților, menționate în cronicile numai când se căsătoreau sau se «pristăveau», ori ca victime ale voinței

¹ Idem, p.12.

² Idem, p. 39.

masculine, care dispunea de destinul lor”¹. Indiscutabil, Salomia este victima voinței tatălui său, personaj prin care se încearcă o încadrare în tiparul general al femeilor acelei perioade, „tranzacționate în funcție de interesele politice sau de familie”². Acțiunile lui Branga îi conturează destinul, condamnând-o, în ultima instanță, prin uciderea lui Ilarie, la o irevocabilă beznă a minții. Sânge din sângele tatălui ei, Salomia nu se supune dorințelor celui care i-a dat viață și nu renunță la cel pe care, împotriva voinței lui Niculae, îl iubește. De aici, din această nespunere moștenită, se pare, de la tată izvorăște drama tinerei fete.

Istina, pe de altă parte, singura care reușește să pătrundă adânc în cotloanele întunecate ale minții lui Branga, este unul dintre cele mai bine individualizate personaje ale romanului. Prin crearea personajului Istinei, Ioana Postelnicu înregistrează o nouă reușită. Dacă s-a vorbit destul de mult despre caracterul tare pe care reușește să-l contureze în persoana lui Niculae Branga, autoarea a construit și un personaj feminin pe măsură. Istina este alcătuită din plămada femeilor din spațiul țăranesc românesc, „puternice, deseori nesupuse, chiar dominatoare, cu caractere ferme, voluntare”³.

„Istina, văzându-l turbat de mânie, a simțit cum îi trec pe spinare fiori. Trupul i-a tremurat pe sub ie și pielea de pe brațe s-a brobonat ca de friguri. Atât de aproape de Branga nu s-a mai aflat de trei ani. De când Sorița i-a adus vestea că pruncul pe care l-a născut Vuța era făcut cu Branga...că acesta trăia și cu ea.

Acum l-a fulgerat cu ochii ei umezi și aprinși, vârandu-i jar și neliniști în suflet, apoi s-a sucit ca o codobatură și s-a pierdut între lume.

Branga s-a uitat după ea înnegurat.”⁴

Femeia reușește să îl tulbure pe cioban ca nimeni alta. Rănită în orgoliu, Istina nu îi va ierta lui Branga faptul că a înșelat-o însă nici nu va pune capăt jocului periculos în care se avântă alături de acesta. Conștientă de puterea pe care o are asupra lui și de efectul pe care apropierea de el îl produce, Istina nu ezită să se insinueze în relația lui Branga cu Vuța:

„- Am venit să văd cum trăiești. Cum îți ține Vuța casa. Am venit să aflu ce scofală ai făcut dacă ai luat-o pe ea. Nu m-ai vrut pe mine. Ai luat o văduvă cu copil. Trei neamuri de copii crești, mă! Ai mai ajuns și în judecata obștii. Asemenea rușine, dacă erai bărbatul meu, nu pățeau. Să te bucuri de munca lui Tănase? Să înstrăinezi blăni? Alt bărbat am iubit eu, Niculae. Ța nu ești tu, a vorbit cu voce arzătoare”⁵.

Într-o oarecare măsură, mândria Istinei e mândria lui Branga...focul ce o arde pe ea, îl arde deopotrivă și pe el:

„Vorbele Istinei îi treierau pieptul. Îl biciuia mândria ei aprigă, patima ascunsă în dosul fiecărui cuvânt. În vorbele ei grele simțea clocotind aceeași patimă ca a lui, dovedită nestinsă. Dorea să o mai cuprindă o dată în brațe. Să-i frângă trupul pângurit și subțire, întins ca o coardă”⁶.

De altfel, se poate spune că stereotipurile feminine pe care Ioana Postelnicu le propune în romanul său corespund nevoilor figurilor masculine în jurul cărora gravitează. Astfel, dacă Istina stârnește în Branga dragostea, Vuța îi alimentează ambițiile. Cele două femei ale lui Niculae sunt diametral opuse, ambele adevărindu-l, într-un fel sau altul, în jocul intim al firii sale. Relația cu Vuța, văduva cu un copil care îl face să uite, pe moment, de

¹ Sultana Craia, *Îngeri, demoni și muieri: O istorie a personajului feminin în literatura română*, Ed. Univers Enciclopedic, București, 1999, p. 9.

² Ibidem.

³ Sultana Craia, op.cit., p. 50.

⁴ Ioana Postelnicu, op.cit., p.16.

⁵ Ioana Postelnicu, op. cit., p.168.

⁶ Idem, p.169.

dragostea băciței din munte, se bazează, în principal, pe atracția fizică, în timp ce de Istina pe Branga îl leagă mai mult decât atât. El a fost bărbatul ei dintâi, lucru care îi flatează orgoliul masculin. Pe Istina o consideră proprietatea lui, bunul său de preț asupra căruia numai el poate avea drepturi, iar fata pricepe puterea pe care o are asupra lui:

„Fata îl batjocorea, cu toate că simțea că nicio clipă nu l-a uitat. Că firul dintre ei nu a fost rupt. Îndrăzneț și trufaș a ridicat umerii privind-o. Înaintea lui se afla mândra lui, tânără și proaspătă, ațățătoare și vicleană, fântână începută de el, apă din care nimeni n-a băut înaintea lui...”¹

Autoarea atribuie personajului său masculin pe de o parte aspirații materiale traduse prin sete de avere și posesiuni fizice - de orice natură - , iar pe de altă parte o concentrare tulburătoare asupra femeii pe care o poartă în suflet. Ambele porniri sunt foarte bine întrupate de cele două femei din viața lui. Branga o alege ca nevastă pe Vuța și pentru că regăsește în această femeie ambițioasă, bună reprezentantă a animalității feminine, propriile trăiri instinctuale. Însă aceste lucruri nu îi sunt suficiente. Dacă Vuța este pentru Branga „muierea”, Istina este „mândra” pe care nu o poate uita și care stârnește vârtoarea sufletului său.

A privi și a înțelege personajul Istinei numai prin prisma acestei povești de dragoste care finalmente se concretizează într-un triumf amoros ar fi o greșală. Istina este mult mai mult decât femeia lovită în amorul propriu care încearcă să-și recupereze bărbatul, este mai mult decât rivala Vuței pentru inima și patul lui Branga. A o vedea doar în această lumină înseamnă, de fapt, a-i suprima esența. Construind un personaj masculin mareț prin monstruoza sa, Ioana Postelnicu îi oferă și o replică feminină. Dincolo de lanțurile sentimentale care o leagă de Niculae Branga, Istina întruchipează toate acele valori care îi lipsesc cu desăvârșire acestuia. Autoarea evidențiază aceste trăsături ale Istinei în câteva scene memorabile din roman.

În noaptea în care satul hotărăște să treacă munții în Țara Românească, Branga își vinde oamenii iar cătanele îi descoperă. Tot în acea noapte, în mijlocul câmpului, Vuța dă naștere unui prunc mort. Cea care sta la căpătâiul ei și o ajută nu e alta decât Istina:

„Istina a așternut cojoaca sub streșină și Branga a așezat-o pe Vuța între mițe. S-a aplecat asupra ei, a văzut părul lipit pe frunte cu sudoare și cu ploaie. Cămașa udă și rece. Buzele îngroșate și crăpate. I-a pus mâna pe obrazii fierbinți [...]”

Dinspre Plaiul Foi venea larmă potolită acum, ca dintr-un câmp de bătaie acoperit de leșurile luptătorilor. Dochioara și Gheorghită, purtați de Istina lângă muma lor, dormeau în cojoace. Pruncul născut înainte de vreme dormea și el sub un pietroi, fără să fi văzut o clipă măcar lumina acestei zile umede și sure.[...]

Istina s-a uitat la ea tăcută. Gândurile îi erau mai împrăștiate decât un stol de vrăbii între care ai aruncat o piatră.

Branga a pierit lăsând-o cu Vuța sfâșiată de durerile facerii. Istina a moșit-o trăgând cu urechea la glasurile pline de spaimă ale oamenilor, ale vitelor care răsunau din adâcul plaiului, umplându-i inima de îngrijorare pentru cele ce se întâmplau acolo.”²

Într-un decor de coșmar, aproape ireal, Istina traversează prăpastia pe care Branga o săpase între ea și Vuța. Situația este una rar întâlnită: Istina ajută la venirea pe lume a copilului bărbatului pe care îl iubește cu femeia care i-a despărțit. Soarta face ca pruncul să fie mort, Vuța înțelegând acest lucru ca pe o pedeapsă primită de la divinitate. Istina în asemenea momente de maximă încordare, uită rivalitatea și polițele neplătite. Ea dovedește că, înainte de toate, este femeie iar chinurile prin care Vuța trece nu o lasă indiferentă: îi

¹ Idem.

² Ioana Postelnicu, op.cit., pp. 451-452.

protejează cei doi copii, o moșește și îi îngroapă copilul mort. Toate acestea într-o noapte în care iadul părea că se dezlănțuise asupra vlahinilor.

Însă ceea ce o scoate din rândul personajelor comune pe Istina este curajul, dârzenia și înflăcărea cu care își apără neamul. Cu aceeași intensitate cu care Branga își dorește avere și își trădează sângele pentru a o obține, Istina strigă durerile pricinuite de cei care îl îmbogățesc pe Niculae. Femeia aceasta nu cunoaște teama, iar mândria de a fi româncă pe plaiuri românești stăpânite de străini îi înflăcărează inima:

„- Pe mine m-ai uitat, domnule? a întrebat trufașă. Află că eu sunt aceea care am dus țoalele la munte, a zis înverșunat, izbindu-se cu pumnul în piept. Oamenii nu-s vinovați. Pentru fapta mea nu vreau să ispășescă nimeni decât eu. Ce te miri că am părăsit satul? Ne-ai batjocorit, ne-ai stors de puteri, ne-ai încărcat de poveri...Ai împlinit poruncile împărăției vrând să ne robești...Nu poți să ne robești, domnule, nu poți! a vorbit înflăcărat, mirându-se ea însăși de unde-i vin vorbele și puterea și înțelesul celor ce rostea.”¹

În acest moment, în momentul în care Istina începe să vorbească cu un glas pe care parca nu și-l recunoștea, debutează procesul prin care femeia, redescoperindu-și personalitatea, se separă definitiv de bărbatul a cărui prezență îi întunecase mintea. De aici înainte, Istina se arată așa cum este ea de fapt, nu așa cum dragostea pentru Branga o făcuse să fie. Ea încetează să mai fie țaranca pătimașa care cu mânie voia să se răzbune pe cea care îi furase iubitul plătindu-i cu aceeași monedă sau femeia care se definea prin raportare la bărbatul de lângă ea.

Într-un cu totul alt registru se încadrează Marina, nora greavului Alexa. Prezența acesteia în roman este mult mai redusă, dar prin intermediul ei scriitoarea aduce în discuție un punct sensibil: împlinirea femeii prin maternitate. Marina este soția fiului cel mare al greavului, Ieronim. Căsătorii de mai bine de șapte ani, cei doi încă nu fuseseră binecuvântați cu un urmaș, durere resimțită aproape fizic atât de Alexa cât și de Ieronim. Mintea Marinei este mereu chinată de această povară. Neputința o condamnă la o viață retrasă, simțindu-se, practic, condamnată pentru un păcat de a cărui săvârșire nu se făcea vinovată. Atunci când rămâne însărcinată apele sufletului ei se liniștesc pentru că ea singură se poate considera acum femeie, își poate vedea rostul împlinit:

„Pumnișorul pe care Marina l-a simțit izbind-o în pântec i-a înălțat fruntea. Pleoapele sfioase și înfricate s-au ridicat, arătând larg cuprinsul privirii. Se putea citi în ochi ceea ce nici Alexa, nici Ieronim nu au crezut că vor citi vreodată. O mândrie, o fală, o cutezanță pe care n-o poți citi decât în ochii femeilor care poartă zămislire de om în pântec”².

Însă fala și cutezanța pe care le arată acum Marina, pentru prima dată de-a lungul romanului, nu o scot cu nimic din tiparul pe care îl ilustrează, ci doar accentuează problemele existențiale ale acestui tip de femeie. Cu alte frământări interioare, Marina nu iese în evidență. Preocuparea ei principală este familia, iar ființa ei nu era animată decât de dorința de a avea copii. Reușind să intre în rândul lumii, să își împlinească datoria de femeie ea, se mândrește cu izbânda ei cum un soldat se bucură de câștigarea unei bătălii pe care o credea pierdută.

În mod indiscutabil, așa cum s-a spus nu de puține ori, figura care domină întregul roman este cea a lui Niculae Branga, însă portretele feminine conturate de scriitoare nu trebuie pierdute din vedere. Deși majoritatea se profilează prin raportare la relațiile lor cu bărbații romanului, fiecare dintre acestea păstrează o trăsătură distinctă menită să le confere

¹ Idem, p. 457.

² Idem, p.255.

substanță și să le integreze în realitate. Într-un univers ca cel din *Plecarea Vlașinilor*, clocotind în focul conflictelor sociale și istorice, prin siluetele feminine pe care le construiește și pe care le face să funcționeze în lumea arhaică dominată de bărbați, autoarea are meritul de a fi creat un univers echilibrat ce oglindește viața sub toate aspectele ei.

BIBLIOGRAFIE:

A. Surse primare

POSTELNICU, Ioana, *Plecarea Vlașinilor*, Editura Tineretului, București, 1967.

B. Surse critice și teoretice

ACHIȚEL, Gh.; în *Lupta de clasă*, nr.11, noiembrie 1964.

CRAIA, Sultana; *Îngeri, demoni și muieri: O istorie a personajului feminin în literatura română*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1999.

DĂNILĂ, Ioan; *(Bio)grafia textului literar. Studiu de caz - Ioana Postelnicu*, „Petru Maior” University Press, 2010, consultat online la 20 iunie 2019, (<http://www.diacronia.ro/en/indexing/details/A22619/pdf>)

PEREZ, Herta; *Ipostaze ale personajului în roman*, Editura Junimea, Iași, 1979.

POP, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*, vol. III, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2000.

POPA, Ionel; *Epopoea Vlașinilor*, în *Revista Transilvania*, nr.10/2003, consultat online la 15 iunie 2019, (http://web.archive.org/web/20140716215324/http://revistatransilvania.ro/arhiva/2003/pdf/numarul10/art16_epopea_vlasinilor.pdf)

SASU, Aurel; VARTIC, Mariana; *Romanul românesc în interviuri*, Vol. II, Editura Minerva, București, 1986.

TUDORAN, Dorin; *Biografia debuturilor*, Editura Junimea, Iași, 1978.